

ביאורים

'דעת כהן' הוא ספר תשובות הלכתי של הרב קוק על הנושאים שבחלק יורה דעה שבשולחן ערוך. הרב קוק קיבל שאלה מרב מלונדון בנוגע לדיני בשר וחלב, ובמכתב הוסיף אותו רב בקשה לכתוב לתלמידים דבר מה בענייני לימוד יראת ה'. בתשובה לשאלה זו פותח לנו הרב קוק צוהר להבנת החשיבות של לימוד האמונה ולהשפעתה הרבה על איכות לימוד התורה, החשק ללמוד, פיתוח הזיכרון בלימוד התורה, ועוד.

ראשית, משבח הרב קוק את הרב על היוזמה, שהחל ללמוד ולעסוק עם תלמידיו בענייני יראת ה' ואהבתו במקביל ללימוד ההלכות המעשיות, ומוסיף הסבר לכך - ככל שהתאוות והאתגרים הרוחניים שעמם אנו מתמודדים גדלים, כך יש להוסיף ולהתחזק יותר בלימודי אמונה. לימוד התורה הוא דבר נשגב מאוד, אלא שכאשר יש תאוות ודברים שפלים - אך נוצצים ורועשים, העלולים למשוך את לב התלמידים - אור התורה אינו מורגש. בזמן שבו לא תורגש הרגשת העונג של התורה, יחד עם הקושי הטבעי לשבת ולעסוק בתורה בעת שהחברים בחוץ נהנים, עלולים התלמידים לעזוב את הישיבה ולהימשך אחרי הנאות רגעיות. לימוד האמונה חושף את היופי והאור שטמונים באור הגנוז בתורה, ורק כך ממלא לימוד התורה את העוסקים בה בעונג. זו הדרך המעשית לקיים את הקשר עם התורה ולהתמודד עם החיצוניות.

הרב קוק מסביר שהדבר היסודי ביותר בענייני אמונה היא ההבנה עד כמה לימודים אלה חשובים וכמה הם משפיעים, ובמקרה שבו עוסק הרב קוק - כמה תורם לימוד האמונה ללימוד תורה: כיוון שבלמוד תורה אנו עוסקים בהבנת הפרטים של ההלכות, סעיפים וסעיפי סעיפים וענפיהם, אם נעסוק בלימוד כזה בלא אהבה מהי התורה, עלול האדם לאבד סבלנות. דרושה להשקעה רבה כדי לתת חשיבות לכל פרט מפרטי ההלכות. לשם כך דרוש רצון נפשי עז, שיכול להתעורר רק אם אדם שם על לבו את ההכרה שהוא עוסק בדבר אלוהים חיים - "דבר ה' זו הלכה".

מתוך הכרה זו צומחות שלוש מעלות:

- לימוד התורה נעשה בחשק גדול.
- האדם זוכר טוב יותר את מה שהוא לומד. טבע האדם שהמעשים שהוא עושה בחשק יש לו רצון להשקיע בהם (לטיול השנתי מצליח הילד לקום בזמן...), ואם הלימוד נעשה בשמחה, יש לו תענוג רוחני מהתורה. מכיוון שיש לו תענוג בלימוד, זוכה ירא ה' גם לזכור את לימודו. בדומה לאדם שאוהב סיפורים - אהבתו לסיפורים גורמת לו לזכור סיפורים שהוא שומע - כך גם יראת ה', המעוררת אהבה ותשוקה ללימוד התורה, מעוררת אצל ירא ה' את הזיכרון לתורה שלומד.
- הלומד יחדש יותר בתורה. כיוון שהדברים חשובים כל-כך בעיניו, הוא מפתח אותם, מתבונן בהם ומשליך אותם על נסיבות אחרות, וכך, באמצעות חיווק האמונה, מתרבה גם יכולת החידוש בתורה.

הרחבות

• לימוד תורה ויראת שמים

כָּל הַצְּלַחַת הַתּוֹרָה... תְּלוּיָהּ הִיא לְפִי מִדַּת יְרֵאת-ה' וְעוֹמֵק קְדוּשַׁת הָאֱמוּנָה הַשְּׁהוּרָה הַמְשֻׁרְשֶׁת בְּנַפְשׁוֹ. הרב קוק מסביר שללימוד אמונה ישנה השפעה ישירה על הלימוד וההפנמה של שאר מקצועות התורה. באורות התורה מסביר הרב קוק את הקשר שבין התחומים: "כשהאדם מתרומם לרעיונות עליונים ומתאים את דרכיו על פיהם במעמקי רוחו, הוא בא לשורש התורה בצורתה העליונה, שמגמתה היא להרים את העולם לעליונותו המעודדת לו. וממילא, כל מה שהוא לומד מפרטי תורה איננו דבר חידוש אצלו, כי אם כמו הזכרה למה שכבר יש בכוחו. וזהו סוד מתוך חסידים הם תורתם משתמרת" [ו, ד]. בלימוד אמונה עוסקים ביסודות התורה, ברעיונות הרוחניים העומדים בשרשם של כל ההלכות והפרטים של התורה. כשהלומד עולה למדרגה עליונה של קשר עם התוכן הפנימי והרוח של התורה, הוא מקבל בצורה פשוטה יותר, ולא כחידוש גמור, את כל הפרטים וההלכות שהוא לומד. משום כך החסידים, המחוברים היטב לרוח התורה והקדושה, זוכים שתורתם משתמרת, שכן לימוד התורה שלהם אינו רכישת ידיעות מבחוץ, אלא בירור מעשי של הרוח שמוטבעת בתוכם פנימה.

הצורך בלימוד
היראה בתקופה
זו

והנה כבוד תורתו ידיד נפשי שליט"א שמח את לבבי במה שהודיעני שהתחיל ללמוד עם התלמידים מעט דברי-מוסר ויראת-ד' חכמה מספרי-קדש, אשרי חלקו. ביחוד הלא מכרח הוא הדבר בזמן הזה ובמדינה זו, שהתשוקות הזמניות של הבלי העולם, הקנאה והתאווה והקבדו המדמה, הומות ורועשות כל-כף, במה נוכל לעורר את לבב צעירי-הימים שיפקחו עיניהם לראות הודה ופארה, זיוה ודורה, של תורה, אם לא בלמודה של חכמת היראה האמתית על פי ספרי גדולי-ישראל, אשר העמיקו הרחיבו בחקמת היראה הטהורה, וקדשת אור-ד' הגנוזה בנשמת עם קדוש העלו את אורה, למען תתגלה לעין כל בכל אלפי אורותיה המאירים באור יקרות אור חיים?

והנה אין ביכלתי לכתב לכבוד תורתו הרם כעת דברים מסדרים ברעיונות הראויים לפי תלמידיו הקרים, וביחוד קשה הדבר לצמצם דברי הגיוני קדש לפי ערכם של תלמידים, שאיני יודע מהלך-רוחם וכוחותיהם הנפשיים. בכל זאת נראה, שראשית-כל ראוי להסביר לכל התלמידים את היסוד הגדול, שפך הצלחת התורה למצא סימן-ברכה בלמודו, למגמר ולמסביר, לבא ברבות-הימים למדרגה חשובה והגונה בכתרה של תורה, תלויה היא לפי מדת יראת-ד' ועמק קדשת האמונה הטהורה המשורשת בנפשי. פי הרחבת הכח השכלי והעמקתו, לטישתו והסתעפותו לסעיפים רבים, שהוא היסוד הגדול להרפאות ולבקאות, תלויה היא בעמק הרצון הנפשי, המתעורר להוקיר את העניינים הלמודיים שהוא עוסק בהם, וכיון שהוא עוסק בתורה, שהיא דבר אלהים חיים, איכות ההוקרה הפנימית של חביבות עסקה של תורה תלויה היא בנקודת קדשת יראת ד' האמתית, השרויה בלבבו של העוסק בתורה פנימה, שכל מה שברכתה של יראת-שמים הולכת ומתגברת בלב בקדשה ובטהרה, כן נעשים דברי-תורה, שהם מאור פני מלך חיים, יקרים ונשגבים בעיניו, ומרב חביבותם מתקשר בהם החשק הנפשי הפנימי, וטבע החשק הפנימי הוא לעורר את כל כחות-הנפש בזרז של חיים, בשמחה ובטוב-לב, בתשוקה גדולה ונעימות של תענוג רוחני עליון ונשגב. וכיון שכחות-הנפש מתעוררים על ידי התרחבותה של המדה הקדושה של יראת-שמים, לאהבת-התורה ולחבת כל דבריה, וההפכה מתגדלת מיום ליום בהרגשת נעם קדשה, ממילא מתאמץ מאד כח-הזכרון שבנפשו, מרב עז-החיים שהתשוקה הקדושה של התורה מעוררת בנפש ההוגה בה ביראת-שמים אמתית, ומתוך הכבוד הגדול והערך הנשגב, שהוא נותן אל השווי של דברי-תורה, שפכל יום ויום הוא מתגדל כפי הגדל של יראת שמים, שמתגדל בלבבו מדי יום ויום, בעסקו תמיד בלמודי-הקדש של היראה הטהורה וענפיה, מתאמצת גם כן החריצות השכלית ויפעת-השכל המתגדלת, והחריפות האמתית וישר-הסברא הולך ומתרבה. נמצא שהעצה היותר טובה להצלחת התלמידים בלמודם, שיהיה תלמודם מתברר ושיהיה מתקיים בידם ושיקבלו בעצמם נחת וענג מלמודם, היא להרחיב מדי יום ביומו את לבבם בתלמודי היראה הטהורה וכל מקצועותיה, וכל חכמת-הנפש וכל תורת-המדות כן הן ענפים וסעיפים מסתעפים משורש יראת-ד' הרוממה, המביאה לידי אהבת ד' תמימה ואהבת התורה ומצותיה, ואהבת ישראל.

(דעת כהן, סימן טא)

למגמר ולמסביר - ללמוד בבקאות ובעיון. לטישתו - מלשון ליטוש. להוקיר - לכבוד. מתאמץ - מתחזק. השווי - שווי הערך.